

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Honorati Fabri, Societatis Jesu Theologi,
Apologeticus Doctrinæ Moralis Eiusdem Societatis**

Fabri, Honoré

Coloniæ Agrippinæ, MDCLXXII

Promovetur amplius, & concluditur eadem excusatio ex ignorantia
invincibili.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94565](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94565)

dem opiniones deduxerunt in opus, atque iuxta illas, & dependenter ab illis operati sunt, ac operantur. Patet hoc, quia proxima regula morum est propria cuiusque conscientia, & iuxta ipsam, atque ex ipsius testimonio iudicandus quæ sitque est. Fieri igitur minime potest, ut quis sine peccato formali, & cum laude, ac merito iudicet hoc hic, & nunc esse licitum, ac honestum, & nihilominus peccet interea formaliter, ac demereatur id eligendo, ac faciendo.

ART. CCXXVI. Arguo jam: Omnes opiniones falsæ in iis, quæ pertinent ad fidem, & bonos mores sunt peccaminosæ per se, ac demeritoria, & neque teneri, neque doceri possunt absque peccato formali, ac demerito, nisi excuset ignorantia invincibilis; & similiter sunt peccaminosæ, ac demeritoria, nisi similiter excusentur electiones omnes, & operatioes, quæ sunt dependentes, dependentia formali, ab iisdem opinionibus falsis, quæ parte sunt practica, & versantur in materia morum, ac proinde omnes tales opiniones, & electiones, atque operationes indigent excusatione fundata in ignorantia invincibili, ut evadant expertes malitiæ formales, ac demeriti specialis. Sed tenentur de facto, atque docentur quam plurimæ opiniones falsæ in materia fidei, ac morum, & quæ sunt in materia morum, deducuntur in opus absque ulla malitia in formali, ac demerito speciali, imò cum laude, & merito, si nil obstat aliud, ac proinde possunt eadem, & opiniones, & electiones, atque operationes excusatione fundata in ignorantia invincibili. Ergo quam plurimæ opiniones tam rigida, quam benigne, & operationes ex illis procedentes indigent excusatione fundata in ignorantia invincibili, quò minus sint formaliter peccaminosæ, ac demeritoria; eademque excusatione potiuntur de facto; ita ut evadant nihilominus laudabiles, ac meritoria coram Deo, si nil obstat aliud. Patet major ex principio juris, & minor ex principio facti, atque consequentia est re ipsa evidens quoad partem propositi, quam complectitur consequens. Ut autem habeatur reliqua pars propositi, quæ est de sufficientia probabilitatis ad prædictam excusationem legitimè petitam ex ignorantia invincibili, sufficit advertere, quod est per se manifestum, nullam opinionem falsam posse esse certam certitudine, vel evidentia, vel fidei divinæ, cum nec cognitio evidens, nec fides divina possit esse falsa. Exclusa etenim hac utraque certitudine sola superest probabilitas, quæ ab aliis dicitur certitudo moralis, ut vidimus supra ab art. 207. ratione cuius prædictæ opiniones falsæ, & consequenter electiones, & operationes procedentes formaliter ex ipsis, nanciscantur prædictam legitimam excusationem petitam ex ignorantia invincibili.

*Promovetur amplius, & concluditur
eadem excusatio ex ignorantia
invincibili.*

ART. CCXXVII. Quia verò probabilitas non consistit in indivisibili, sed potest esse major, & minor, quatenus altera ex opinionibus invicem oppositis nititur majori, seu meliori, magisque suo fundamento, quam altera; & rursus majoritas, & minoritas potest esse cum controversa, & anceps, tum manifesta, & indubitabilis propter similem disparitatem fundamenti, & notitiæ: Oportet ulterius inferre, quod sufficiat ad excusationem ex ignorantia invincibili, quælibet vera probabilitas, sive sit re ipsa ma-

jor, sive minor, & utcumque talis appareat, dummodo excessus unitus, & inferioritas oppositæ non sit manifesta, ac indubitata. Inferunt autem hoc, quæ tenet pijs, & docti interpretes Sacrae Scripturæ, dum circa intelligentiam, & sensum illius tenent, ac docent passim opiniones invicem contradicentes, aut utrumque impossibile, quarum proinde alterutra sit falsa, excusantur ignorantia invincibili quoad fidem, dum in eam incidunt ut nuper partem suppositum, partim suam. Habere autem fundamenta sua quisque opinionis re ipsa disparia, ac inopposita, alii re ipsa graviora, alii leviora, siquidem sunt specie diversa. Neutri verò certificari possunt, aut tanquam certum credere sua fundamenta esse meliora, seu graviora, quam opposita; Nam decepti falsò opinantibus hoc repugnat, ac præterea est presumptuosum, & nimis elationis, ut quis in rebus controversis, & utrumque opinabilibus libi in animo inducat tanquam rem certam, etiam dum fallitur re ipsa, sua fundamenta esse meliora, ac graviora. Ergo qui in talibus decipiuntur, ratione solius probabilitatis, & absque certificatione de maiori probabilitate potiti sunt legitima, ut supra, excusatione petita ex ignorantia invincibili. Eadem autem est ratio de deceptis circa mores; tum quia iis quoque simili omnino modo contingit contrafieri opinionem, tum quia eadem est ratio de doctrina, & salutate doctrinae, ejusdemque falsitatis excusatione in iis, quæ pertinent, & ad fidem, & ad mores, ut habuimus supra ex D. Thoma quodlibet 3. q. 4. art. 10. tum maxime quia omnis doctrina de moribus descendit apud catholicos ex doctrina circa intelligentiam Scripturæ, certæ veritatis, & falsitatis quoad illam est inseparabiliter connexa cum veritate, & salutate quoad istam, quandoquidem certum est omnem veram doctrinam de moribus contineri in S. Scriptura.

ART. CCXXVIII. In utraq; igitur materia aequè sufficit probabilitas opinionis ad legitimam salutaris excusationem ex ignorantia invincibili, quidquid sit de maiortate, & minoritate probabilitatis incertæ, ac anceps, si per comparationem ad opinionem oppositam. Quippe quod majoritas probabilitatis tenet se ex parte opinionis oppositæ, si ea sit manifesta, ac indubitata, tollat opinionem minus probabiliter excusationem petitam ex ignorantia invincibili (ut modo excipiebamus) abundè liquet ex dictis supra, & indicatis art. 152. ac deinceps, & confirmatur. Quia quis, inter exponendum locum Scripturæ Sacrae, ex duobus interpretandi modis invicem incompensabilibus, eam interpretationem teneat, ac tradat, cuius fundamenta videt esse manifestè, ac indubitantè minora, ac debiliora, eam verò rejiciat, ac docet, cuius fundamenta conspiciat esse æquè manifestè, ac indubitantè meliora, & solidiora: is procul dubio non get stultè, ac impiè, & merito reputabitur adulator potius, quam legitimus interpres sacri textus. Nunc autem sæpè, ac verissimè est, eandem esse rationem opinionum licitè, vel illicitè seu tenendam, seu docendam in iis, quæ pertinent ad fidem, & operationes. Tenet ergo similiter in materia quoque morum ea exceptio. Quam equidem nullus ex allegatis usus liciti opinionis cuiusvis practicae probabilitatis expresse, & omnes admittunt implicitè, ut potè inclusam in conceptu ad æquato veræ, ac solidæ probabilitatis, uti notabamus in loco proximo de memorato. Quoad reliquam autem qualemlibet maiorem, & minoritatem probabilitatis, sive existentem re ipsa,

repta, siue apparentem utrunque, & quantumcunque argumentum propositum est efficax, & totus progressus convincit; quamlibet imprimis opinionem verè probabilem licet, & absque ulla formalitatis moralis speciali teneri ab unoquoque; postea in rebus cum pertinentibus ad veritates revelatas, tum pertinentibus ad operationes humanas, siue magis, siue minus probabilis sit; ac deinde opinionem, quam quique tenuerit absque malitia formali, licet similiter, & absque ullo itidem peccato formali, & doceri aliis, & siquidem opinio practica sit, deduci etiam ad opus sub eadem amplitudine posse, ac deinde consequenter assensum cuiusvis talis opinionis, necnon ejus propagationem ad alios, & siquidem practica sit, usum quoque ejusdem, & operationem illi conformem excusari legitime per ignorantiam invincibilem, quando contingit opinionem ejusmodi esse nihilominus re ipsa falsam.

ART. CCXXX. Ex his jam omnibus, quæ diximus ab art. 213. comparando invicem opiniones omnes generis, tum quoad assensum ipsarum secundum se, tum quoad propagationem eorundem per doctrinam, tum quoad electiones, & operationes procedentes formaliter ex his, quæ practice sunt; Concluditur ulterius universaliter, & in genere opiniones strictas, seu rigidas esse tantumdem ut nimirum periculosas materialiter, atque opiniones largas, seu benignas, si cetera sint paria; imò cum magno auctoritatis, & rationis fundamento dici sub eadem limitatione opiniones, strictas, seu rigidas esse materialiter periculosiores; formaliter verò utraq; esse tutas, & æque tutas, tum quoad assensum, & traditionem ipsarum secundum se, tum quoad usum formalem, & praxim earundem, dum, & quatenus probabiles verè sunt, & tales ab unoquoque reputantur, omnibus hinc, & inde diligenter consideratis. Concluditur deinde in specie, pro præfata controversia universalis, opiniones istas duas reflexas, quarum altera, quam defendimus ut veram, & veram esse reputamus esse benignam, seu largam, atque affirmativam esse usum opinionis cuiusvis practice verè probabilis, siue sit magis, siue minus probabilis, & siue sit stricta, siue larga; altera verò est stricta, ac rigida, atque negat esse licitum usum opinionis practice benignæ, seu largæ, tamen si verè probabilis sit, nisi præterea confiteatur eandem simul esse probabiliorē, seu meliorem, ac solidiori fundamento innixam. Concluditur, inquam, opiniones istas duas ita inter se comparari, ut sententia adversariorum nostrorum stricta, seu rigida sit tantumdem ut minimū periculosa materialiter, atque nostra larga, seu benigna, imò magno cum fundamento censetur illa esse periculosa materialiter, quam ista, loquendo de periculo opinionis practice propriæ, & strictæ tali, seu, quoad conceptum, & usum ipsius proprium, ac specialem, formaliter verò utramque hanc sententiam esse æque tutam, & quoad assensum, & quoad usum utriusque apud eos omnes, qui alterutri earum assentiri poterunt, assentienturque de facto omnibus hinc, & inde, uti par est, diligenter consideratis; assentiri verò poterunt, assentienturque vel immediate, vel mediante aliqua alia reflexione, aut reflexione, siue per se, siue per accidens, reflexione. Ita nimirum, ut quid sit de reliquo, seu de ratione propter quam, assentiantur re ipsa opinioni huic, vel illi, dum operantur, simulque credant, assensum intra terminos opinantis firmo, se ad nil amplius teneri, seu non teneri se ad ultorem indagandi diligentiam. Quapropter sententia adversariorum, si falsa est, indiget non minus,

Pars 11.

quam nostra, & valde probabiliter plus etiam, quam nostra, si hæc nostra falsa est, excusatione petita ex ignorantia invincibili. Utalibet verò petitur eadem excusatione, & evadit immunis à malitia formali, & à merito specialis pœnæ ratione sui, apud eos omnes, quibus probabilis videtur, atque illi de facto assentiantur. Indiget verò, & potitur ejusmodi excusatione, tum quoad assensum sui, & suasionem respectu aliorum, tum quoad usum & praxim, uti universaliter dictum fuit prius de omni, & quavis opinione probabilis, seu stricta, seu larga. Duæ istæ hujus articuli illationes cum suis subillationibus sunt sufficienter manifestæ volenti bene considerare, quæ præmissimus, & valenti eadem bene comprehendere. Non valenti autem, aut non valenti nil sufficeret, & minus sufficeret, si plus superaddamus, propter conditionem doctrinæ reflexæ, & iterum reflexæ, quæ multiloquio progressivo redditur apud plerisque involutior, nempe apud prædictos non volentes, aut non valentes. Sed ostendamus jam demum nostram sententiam esse tutam argumento apud doctos, & indoctos, acutos, & habetes, intentos, & oscitantes peræque valituro.

Confirmatur postremò securitas nostræ sententiae ex numero, & qualitate auctorum utriusque partis.

ART. CCXXX. IN omni ancipiti deliberatione, præsertim circa agenda, momenti esse longè maximi numerum, & qualitatem suffragiorum, ut determinatio reputetur tuta, & tuta evadat actio, notum satis est, & in confesso apud omnes, & sumitur ex C. In canonicis 19. dist. ex quæ alius textibus inibi indicatis in gloss. ver. Proponat & ver. Plures. ubi tamen præputa videtur haberi ratio pluralitatis, quam etiam ipsam cum prælatione commendat illud Theodosii Imperatoris tit. de responsis: Vbi diversæ sententiæ proferuntur, potius vincit numerus auctorum, vel si numerus æqualis sit, ejus partis præcedat auctoritas, in qua excellentis ingenii vir Papinianus eminet, qui ut singulos vincit, ita cedit duobus. In materia nihilominus doctrinali, saltem dum agitur de rebus additissimis, & quarum perfecta intelligentia per paucis pervia est, præstantissimorum qualitas auctorum attenditur magis, quam numerositas medicorum peritorum. Est autem additissima, & à paucissimis perfecte intelligitur præfata nostra controversia quoad omnia directæ, & indirectæ pertinentia ad ipsam, uti apparet ex toto hujus opusculi progressu, & distinctius innotescet ex digressu uncula, quam mox subjungemus. Ut ut verò hoc habeat, certum est, & numerum, & qualitatem auctorum maximi faciendam esse in hac vel maxime questione, ut potè regulativa cæterarum omnium questionum moralium, quæque additissima merito à nobis dicta est, & rationibus hinc, & inde cæteroqui ventilatur abstractissimis, atque multiplici obnoxiiis æquivocationi, ut vidimus, & experti in superioribus sumus plus etiam, quam vellemus.

ART. CCXXXI. Auctores porrò circa questionem istam in duas dividuntur classes. Alii namque sunt dubii, & controversi usque adeo, ut iidem pro utraque parte controversiæ referuntur à diversis. Quia videlicet non sunt loquuti in terminis propriis, atque in re abstrusissima facile est per ambages, & ambiguas cōsequencias bona, aut mala fide, volentes,

K 3

aut